

HRVATSKA RIEČ

Predplatna cena: na godinu K 12. — Za 6 godina K 60. — Za *Šibenik* na godinu donanjanjem u kuću K 12. — Za *Inozemstvo* na godinu K 12. — Pojedini brojevi 10 para. — Plativo i utuživo u *Šibeniku*.

Izlazi sriedom i subotom

Uredništvo, uprava i Tiskara lista nalazi se u ulici Bazilike sv. Jakova. — Oglasi tiskaju se po 12 para petiti redak ili po pogodbi. — Priobčena pisma i zahvale tiskaju se po 20 para po petiti redak. — Nefrankirana pisma ne primaju se. — Rutopisi se ne vraćaju.

Njekoliko iskrenih rieči.

Kad su sve novine nagovještale međunarodne zapletaje i rat, brojov nam je potvrdio kao izpravno ono stanovište, koje smo zastupali, da rata naima neće biti ili bar ne u onom obsegu, koji je jedne napunjava nadom, druge strahom.

Rusija je, kako nam se javlja, odstupila od svojeg dosadašnjeg zahtjeva, da pripojenje Bosne i Hercegovine mora doći na pretres međunarodne konferencije, te je i ona priznala, da je to pitanje sporazamom Austro-Ugarske sa Turkom pravno riješeno. Kad dakle dodje do konferencije i Rusija će kao i sve druge velevaliti priznati izvršeni čin, kojemu ne može i ne smije biti prigovora.

Uz ovu vijest javlja nam se, da se je našljednik srbskog prijestolja Gjorgje zahvalio na nasljedstvu prijestolja.

Kako je poznato, pripovijedalo se ob ovom kraljevstvu svašta, pa se njegova zahvala na prijestolju pripisiva od nekjih njegovoj nagloj i zloj čudi, a od drugih stavlja se ona u savez sa najnovijim stanovištem Rusije. Gjorgje je slovio kao kolovodja ratoborne stranke u Srbiji, a videć da Rusija neće ratu, niti da njegovu ratobornost hoće da pomaže, on se i prijestolja odrekao.

Bilo da je uzrok odreci jedno ili drugo, to stoji, da je u Srbiji nestalo sa jednog poprišta onoga, koji je bio postao nekakvim kolovodjom svih ratobornih Srba.

Srbiji nakon svega toga ne preostaje, nego da svoju sudbinu preda u ruke velikim silam, i da u svojoj kući ako je moguće uzpostavi mir. Ratovani ona sama ne može, nego samo u slučaju da su Srbi odlučili izgubiti ono malo nezavisnosti što imaju. Sliedi da će se Srbija također morati da pokori zahvalima Austro-Ugarske, ako hoće da se uzdrži. Nebude li to htjela, doživjet će prisilno pokorenje. Dakle bilo svojevoljno, bilo silom, Srbija će morati da popusti i da ugovara sa Austro-Ugarskom.

Ovo sve što govorimo danas, nagovještavanja su, koja će sutra biti činjenice, na kojima se neće moći ništa promieniti; a one će posve jasno govoriti, da su i Srbija i Rusija ponižene samo zato, jer su zapustile naše hrvatsko pitanje, a gledale su samo svoje. Da se one na protiv imale na pameti Hrvate i hrvatske zemlje i hrvatsko pitanje, sve bi drugačije danas izgledalo, a one bi sa časću mogle prisiliti Austro-Ugarsku na izvršavanje hrvatskih ugovora.

Tim bi se bilo postiglo, da naše zemlje od Jadranskoga mora do Drine i Dunava budu samostalno političko tijelo i čvrst nasip svakom podizanju Niemaca i Magjara na Balkanu, što bi bilo od neizmjerne koristi istoj Srbiji. Naprotiv, bez samostalne Hrvatske i Srbije je podređena i sapeta uza sve što je država, pa će takovom slobodnom robinjicom i ostati, dok god ne bude uskrišena Hrvatska.

Ovu istinu je Srbija i do sada mogla izkustiti, a bez dvojbe su ovu istinu mogli upoznati oni Srbi, koji žive u našim hrvatskim zemljama. Nu ako ju nismo do sada htjeli upoznati, jer su se nadali izvanrednim događajima, bilo bi vrijeme, da ju upoznada sada, kad mogn vidjeti, da se od tih izvanrednih događaja nije čemu nadati. Njima nema ni života ni napredka bez našega života i napredka. O tom treba da se više posve uvjereni po svemu, što se događaja s njima.

Na drugom mjestu donosimo prosvjed protiv veleizdajničkoj parnici, koja se vodi u Zagrebu. Zna se o čemu se radi, jer smo i mi, kao i ogromna većina naših listova pisali o parnici. A što sada donosimo prosvjed, to ne radimo baš toliko radi prosvjeda, nego da udovoljimo ljudima, koji su nas za to molili, i jer valjda oni misle, da će time što patnicima pomoći.

Naše mnjenje smo o toj parnici rekli, kao što su rekli i drugi, pače rekli smo možda više nego drugi, a to smo pisali sve u ono doba, kad smo odobravalali našim zastupnicima, što se niesu htjeli odazvati nikakvomu prosvjedu proti toj

parnici. Da nas tko ne bi krivo razumio, razlumaćit ćemo naše mišljenje u ovom poslu.

Mi smo doživili na stotine izjava, prosvjeda, odaslanstva, demonstracija i sličnih, ali od svega toga nikad nikome koristi, pa smo odobrili, kad smo saznali, da se naši zastupnici niesu htjeli dati na slične korake. Jer što bi se time bilo postiglo? U svakom slučaju samo ono, što se postiglo obćim prosvjednim pisanjem u novinama, a to je ništa.

Nu recimo, da bi prosvjedom bili postigli, što je nevjerojatno, da bi pošli kući svi uapšenici radi veleizdaje. To bi bio liep uspjeh. Četrdesetak obitelji ne bi trpilo, imale bi u svojoj sredini svoje hranitelje, pravda se glede njih ne bi tlačila, sudci ne bi svoju savjest silovali. I to je sve. A u narodu, kao što je naš, gdje na stotine hiljada obitelji trpi; gdje je na hiljade ljudi izrabljivano, mučeno, proganjeno; gdje je celi narod podvržen tuđem hiru i tuđinskom gospodarstvu; gdje je narod razdijeljen u tolikim samicam; gdje nema ni u svim bitnim pitanjima, tako, da tim složenim radom onemogućuje ne samo uapšenja pojedinaca, nego i tlačjenje celog naroda?

Ako se hoće spriječiti patnje pojedincima, valja nastojati, da se ukloni sve ono, što u narodu do patnje dovodi. Kad se dakle hoće u potlačenom narodu u istinu što vredna postiti, treba to tako poduzeti, da je kadro biti od trajne i obćenite vrednosti za svakoga koji trpi, a to je celi narod.

U našem narodu za to treba da postanu javni prosvjedi, izjave, odaslanstva, prazni izkazi i slično, a valja da nastupi doba zrelog, sustavnog, jednodušnog političkog djelovanja, a to djelovanje valja da je upravljeno glavnom cilju: okupljanju svih narodnih sila, kadrih da se suprotstave svemu ovome, što naš narod drži u podredjenosti i razičepkanosti.

Tko ne vidi, da bi takav rad onemogućio svako tlačjenje pojedinaca, baš za to, što bi obćenitost, celi narod došao do svojeg ujedinjenja i slobode?

Kako se veliki politički događaji razvijaju, uprav nas tiskaju da, dok je još vrijeme, ujedimo sve naše sile prema vrhovnom cilju celog naroda i domovine naše, a da ne gledamo na sićušnosti i da se ne obmamljivo neostvarivim nadam ni izpraznostima.

Cieli sustav koji nas tišti možemo porušiti jedino složenim radom i skupnom snagom, inače budimo spravni, da će sustav odabirati svoje žrtve gdje hoće i kada hoće i da će ih mučiti kako hoće, te se rugati svim našim akademskim prosvjedima; mučenicima nećemo biti po našem odabiranju i radu, nego po računnu sustava, kad i kako on bude htio i za što on bude htio.

Ako ćemo da budemo svoji i mučenic, kad mi budemo htjeli i za što mi hoćemo, moramo da se dademo na sustavnu radnju, da po svojim silam uzmognemo od naše zemlje učiniti našu domovinu. U tu svrhu trebalo bi da počnu raditi, kako je stranka prava predlagala, svi zastupnici našeg naroda.

Prosvjed protiv veleizdajničkoj parnici.

Zamoljeni probćujemo prosvjed gg. zastupnika naroda Dra A. Mitrovića i L. F. Lupisa, koji glasi kako sledi:

Do skora će se navršiti osam mjeseci, da je po Hrvatskoj odpočela hajka na Srbe, te su na gomile proganjani i zatvarani radi tobožnjeg zločinstva velike izdaje. Kako se takva i slična zločinstva stvaraju baš u doba manjih ili većih političkih zapletaja, nagadalo se odmah, da se tu nešto iza brda valja. Niesu pogrišili oni, koji su u takom postupku uvidjeli preljud za aneksiju Bosne i Hercegovine. I zaista, tek su

se tamnice počele puniti tobožnjim veleizdajnicima Srbima, a već je na poznati način pokušana da se rieši sudbina naroda u Bosni i Hercegovini.

Da se još bolje opravda proglašena aneksija Bosne i Hercegovine, nastavilo se zatvaranjem Srba u Hrvatskoj. I najmanja malenkost, i ono, na što se u ustavnoj i pravnoj državi nitko ne bi ni osvrnuo, upotrebljeno je, kao sredstvo i kao osnova za veleizdaju protiv zatvorenih Srba. Podigla se ta hajka i s razloga, što su oni u Hrvatskoj svjestaan element, koji neće da služi tuđinskim zahtjevima.

Posle dugog otezanja, poslje ogromnih protesta sa svih strana, poslie visokih i malih uticaja, 12. veljače ove god. o državnom trošku u Zagrebu na hiljade primjeraka, radi bolje agitacije protiv Srba, izdana je obtužnica, koja traži, ni više ni manje, nego glave 53 do sada čestita, poštena i neporočna Srbina. Za što su optuženi, naša javnost vrlo dobro znade, jer je o tome obširno pisano i izvještavano. Ali, što naša javnost ne zna i ne vidi, što može da vidi samo onaj, koji čuda i pokore gleda svojim očima, to hoćemo nas dva, u malo rieči, da kažemo i ispričamo.

Dielčić sa svojom braćom svako dobro i zlo, dodjismo u Zagreb, da se na svoje oči i na svoje uši uvjerimo o velikoj izdaji zatvorenih Srba. Došli smo pred sud, da vidimo i čujemo, za što se sud i kako se sud. I tu smo, već prvih dana pretresa, kad se ovaj užas tek počeo razvijati u potpunju svojoj svjetlosti, vidjeli i čuli, što do sada niesmo gledali ni slušali.

Obtužnici su dovedeni pred gotovu presudu. Njihova krivica utvrđena je još prije pretresa, još prije obtužnice. Obtužnica je puna neistinitih i naročito izvratnih činjenica. Čudnovati su zapisnici o preslušanju mnogih svjedoka, jer ovi jasno protestuju, da oni niesu kazali ono i onako, kako navodi obtužnica po zapisnicima. Obtužnica netačno i izvratno navodi čitave stavke iz raznih ispravah, koje ili ne postoje ili kažu sasvim drukčije. Na pretresu, protiv najelementarnijih načela krivičnog postupnika, ne dopušta se obtuženima, nad čijim glavama viši zavijeno uže sa vješala, da se brane i da iznose svoje dokaze protiv teške optužnice, koja ih davi. Branicima obtuženih ne dozvoljava se, da brane obtužene i da za njih rade ono, što im zakon dopušta, a njihova savjest nalaže. Sa braniocima se postupa, kao sa nemirnima i pokvarenom djecom. Daju im se neprestano ukori i udaraju globe, ne bi li se na taj način odrekli svoje plemenitosti i uzvišenog zadatka.

Protiv takvog postupka, koji dolazi baš sa one strane, sa koje bi se morala očekivati pravda; protiv nečuvnoga i do suda nevindjnog gušenja istine i svjetlosti — podpisani, kao predstavnici naroda, u čijim žilama teče ista veleizdajnička krv, kao i kod obtužena 53 Srbina, pred svetom, koji zna što je pravda i pravičnost, najenergičnije protestuju i traže, da se ne guši istina i da se ne pomračuje svjetlost. Kao ljudi i kao braća obtužena 53 Srbina traže i zahtievaju, da istina i svjetlost nadvladaju nad nepravdom i pomčinom.

Ovaj prosvjed je izdan u Zagrebu dne 20. ožujka 1909.

Pismo iz Beča.

Beč, 23. ožujka 1909.

Izvanjski politički položaj. Nikakva promjena nije nastala u napetosti između Austro-Ugarske i Srbije. Još se neprestano govori o akciji, koju su poduzele velevaliti, da se izbjegne ozrujni sukob. Rusija se nikako ne da skloniti, da izadje iz svoje nejasne rezerve. Engleska traži, da Austro-Ugarska navede one koncesije gospodarstvene naravi, koje bi bila savpravna udjeliti Srbiji, jer da bi se tad mogao eventualno učiniti pritisak na Srbiju da se razoruza. Izgleda da Austro-Ugarska ne pristaje na to, da se izjavi vrhu tih koncesija prvo nego se Srbija čisto i bistro ne odreci svakog zahtjeva na Bosnu i Hercegovinu i ne započne sa razoružanjem. Italija i Francuska traže „for-

mulu“, kako bi se dalo izaći iz teške situacije, bez da se ponizi Srbija i bez da se dira u osjetljivost Monarhije.

Medjutim se u Srbiji nastavlja sa naoružanjem; zovu se rezerve na vježbe; mobilizira se; štampa napada Austro-Ugarsku; izjave državnika kreću se u granicama zadnje note srbske vlade. U Austro-Ugarskoj, što se tiče vojničkih mjera, ne stoji se prekrštenih ruku. O tim mjeram novine ne mogu izvješćivati, jer bi podogle zapljeni. Nu zato strane novine, njemačke i francuzke staraju se, da o vojničkim stvarima iznesu sve što mogu doznati, bez bojazni, da će ovdje biti zaplijene. Radi toga je neshvatljiva strogost austrijske i ugarske vlade prama ovozemnom novinstvu u pogledu zabrane izvješćivanja o vojničkim mjeram.

Ovdje se u mnogim krugovima čeni, da je rat gotovo neizbjživ. S toga je zabrinutost velika. Jučer je u parlamentu ministar predsjednik Bienenrth izvjestio o položaju. Rekao je dođuse, da ima nade u mirno riešenje krize, ali je naglasio, da je ministar vanjskih posala odgodio dostavljenje odgovora na zadnju notu srbske vlade, e da se ova uzagne predomisliti, i da se dade vremena velevalistam, da učine najavljene korake kod iste; sviše je naglasio, da su nesnosni odnošaji na granici. Ovo su teške rieči, iz kojih se daje izvesti, da će odgovor Austro-Ugarske biti ništa manje nego „ultimatum“ Srbiji. Taj odgovor ne zna se kad će biti predan srbskoj vladi; nu tu se ne radi o tjednim, nego o danim i možda satim; veli se po svoj prilici sutra i tekom ove sedmice. Svakako nije izgubljena nada, da će se očuvati mir, i Bog dao, da ne dođe do rata, čije bi posljedice mogle biti kobne za svu Evropu, a u prvom redu za naš narod i za celo slavenstvo.

Politička kriza i štedione.

Zabrinutost i strava radi pogibelji rata nagnala je mnoge, koji su kod štediona i bankala položili svoje prištednje, da ih otkauži i pridignu. Tim su stavljene u veliku nepriliku razne štedione u Galiciji, Českoj i Moravskoj. Prištednjam uloženi kod štedione ne prieti nikakva pogibelj ni u slučaju kad bi, što ne dade Bog, došlo do rata. Prištednje bivaju od novčanog zavoda uložene na siguran način ponajviše u davanje hipotekom osjegeranih vjerresija. S toga je sasvim neopravdana bojazan ulagača, čiji je novac sjegurniji kod štedione, nego li da ga drže kod kuće sakriven. Toliko vlada, koliko svi uvidjajni faktori, nastoje da umire pučanstvo, i da mu predoče nerazboritost istaknute bojazni kao i navale na štedione za pridignuće uložaka. Ta nerazborita navala može da prouzokuje teških posljedica, u koliko bi štedione bile prisiljene, da do potrebe otkaužu veresije udieljene dužnicim i da uzmognu povratiti odkazane uložke. Lasno je shvatiti, koje poremećenje može nastati u gospodarstvenim prilikam tim nesmotrenim, nepotrebitim odkazanjem i pridignućem uložaka. Samo špekulanti i neprijatelji naroda mogu turati u sviet vijesti o gubitku prištednjah uloženi kod štediona: Tako su židovski špekulanti u Galiciji, toliko ustpravili narod lažnim viestim, da su im neuki ljudi čak prodavali svoje uložne knjižice dakako za cieniu puno nižu od uloženi iznos! Tim su špekulanti učinili dobar posao, ali će sudu odgovarati za njihov bezdušni, zločinački postupak.

Austro-ugarska banka dala je bezdušnim filijalkam, da dodju u susret štedionam, i da im stavi na raspoloženje potrebite iznose, u svrhu, da štedione uzmognu tačno povratiti odkazane uložke. Tako su dosle štedione mogle, da udovolje zahtjevim ulagača, koji su odkazali uložke, i tim se je u mnogim mjestim uspjelo, da su se ulagači umirili i uvjerali, da njihovim prištednjam ne prieti nikakva pogibelj, te su opet pridignute prištednje kod istih štediona položili.

Carevinsko vieće.

Nekom grozničavom brzinom posluje sada parlament. U malo dana komora konstituirana, konstituirani svi odsjeci i odbori, trseni svi

rade u tom mjestu. Ove podpore biti će samo onda udjeljene, ako ih budu tražili oni, koji imaju pravo. Molbe se moraju upravitil na kotarsko poglavarstvo i to bez biljega i poštanske marke, ali uz napomenu na kuverti da je molba za podporu. Podpore će biti izplaćene prvog i petnaestog u mjesecu za pol mjeseca unapred. Vrieme kada se ima pravo na podporu je ovo: Obitelji onih, koji su u oktobru pridružani u daljnjoj službi, imaju pravo na podporu od 1. siječnja. Obitelji onih doknađenih pričuvnika, koji su sada pozvani imaju pravo od dana, kada su pozvani.

Glavna skupština Hrvatske vjersijske banke bila je u nedjelju u jutro u Dubrovniku u prisustvu 23 akcionara, koji predstavljaju 506 akcija. Glavna skupština je odobrila jednoglasno bez razprave bilancu banke i podijela upravnom vijeću i revizijskom odboru absolutorij. Promet je iznašao godine 1908 ukupno K 202 milijuna, a dobitka je bilo K 104 hiljade. Odučeno je da se podijeli K 60 hiljada za 6% dividende, a nakon isplate taniema blizu 10.000 K i pridržaja za dobrovoljne i prosvjetne svrhe K 1000.— zaključilo se prenijeti u rezervni fond i na novi račun 32 hiljade kruna. Potvrđena je stara uprava samo je u revizijski odbor biran novi član g. dr. Filip Smolčić, liečnik prvienac dubrovačke bolnice.

Izcrpljivanje vodene snage u Dalmaciji. Dne 15. travnja bit će glavna skupština dioničarska društva za izcrpljivanje vodene snage u Dalmaciji. Na dnevnom je redu predlog, da se izdaju obeznice od 4 i pol po sto u ukupnoj svoti od šest milijuna kruna. Nadalje će se predložiti, da se pomožni broj dioničara sa klauzulom, da većina dioničara moraju biti pripadnici austrijski. Konačno će se pretrasti i neke promjene statuta toga dioničar. društva.

Pregledavanje munjovoda. Među zadnjim vijestima bilježimo dvie: iz jezera i Krapnja o štelam, koju je natio grom. Obe štete su se desile usljed toga, što munjovod nije funkcionirao. Unatoč tomu, što se je pučanstvo doćinih mjesta obraćalo vladi, ova nije ništa poduzela. Moćda će sada poost festum. Upozorujemo s toga nadležne faktore, da dadu pregledavati munjovode na zvoniciima, eventualno na crkvama i školama, da se nemaju žaliti štete, a i ljudske žrtve.

Nabava sumpora. Zemaljsko Gospodarsko Vijeće (Odio: Poljodjelska Poslovnica) javlja: Vinogradari, koji se nisu do danas providili potrebitim sumporom za obranu proti lugu, kao što i ogalćenim sumporom proti lugu i peronospori, neka se odmah obrate „Zemaljskom gospodarskom vijeću“ u Zadru, te izjave, koliko sumpora trebujaju i koje vrsti, te mjesto i luku, kamo da im se odpremi, a uz to neka pošalju u ime kapare 2 K za svaku vreću sumpora. Sumpor, kojeg ovo Vijeće razpaučava, jest od najbolje vrsti, kojem je zajamčena finoća, a prodaje se a) sumpor la exira Trezza finoće 70-75 Chancel u vrećama od 50 kg, po 7 K, 90 para za svaku vreću; b) sumpor iste vrsti pomiešan sa 3% modre galice po 9 K, 30 para za svaku vreću; c) provjetreni sumpor Trezza finoće 85-95 Chancel u vrećama od 25 kg, po 4 K, 40 para za svaku vreću; d) provjetreni sumpor iste vrsti pomiešan sa 3% modre galice po 5 K, 10 para za svaku vreću. Ove se cijene razumievaju za sumpor franko u Zadru. Za naručbe kumulativne gospodarsko-kotarskih Za druga, seoskih blagajna ili udruženih privatnika, za kolikoe nipošto manje od 5 vagona 50.000 kg.) sumpor bi se dostavio izravno iz tvornice, franco na brodu u luku zadarsku, šibenisku i spljetsku, te bi se u tom slučaju odbilo 30 para po kvintalu u ime odštete za izkrećavanje, dok za sve ostale luke u pokrajini vriede gore ustanovljene cijene i uvjeti, za više kao i za manje kolikoe.

Ministar Gjorgjević o trogodišnjoj službi mornarice! „Hrv. Kruna“ u broju od subote donosi sliedeću brojavku: „Beč 20. ožujka. Ministar domobranstva Gjorgjević izjavio je zastupniku Dru. Tresiću, da će se sniziti trogodišnja služba mornarice!“

Iz hrvatskih zemalja.
Velezidajnički proces u Zagrebu. Predsjednik Tarabochia je ozdravio od zubobolje, te je u razpravi od 22. o. mj. svježim silama nastupio svoju tešku službu. Vidi se, da mu je četverodnevni odmor koristilo, jer je opel energički nastupio. Poznatoćg njemačkog pisca Bahra iz Beča poslao je iz dvorane, branitelju dru Popoviću udjelio je kaznu od K 30, jer se smijao, a obtuženog Malobabića odsudio na 48 sati samotne tamne izbe i jedan dan posta. Da nema postupanja predsjednika proces bi bio dosadan, jer se obtuženike uvijek isto pita, a čuje samo odgovore porazne po sivačanju i djelovanje sudca iztražitelja i državnog odvjet-

nika, a sramotne za Hrvatsku. Izpitani su obtuženici Petrović, Malobabić, Jovanović i još njeiki.

Strossmayerov spomenik. U Zagrebu se je združio gradjanski odbor sa gospojnskim odborom za Strossmajerov spomenik, te je izabrao za predsjednika profesora Smičiklasi. Isti razpolaze sa svotom od 140.000 kruna. Odrედno je otkriti Strossmajerov spomenik godine 1917, i to prigodom proslave petdesetgodišnjice jugoslavenske akademije, kojom će se prigodom otkriti i spomenik prvom predsjedniku iste historičaru Račkome, za koji je već sakupljena svota od 30 hiljada kruna.

Prodaja virovitičkog vlastelinstva. Vlastelinstvo Virovitičko kneza Schannburg-Lippe-a prodavalo se već više godina nekom francuzkom konzorciju. Sada se sve razbilo, jer je gospoštija tražila 44 milijuna kruna.

Novi dnevnik u Osijeku. Čitamo u osječkom „Porozu“: Kako doznajemo, medju pravšašima u Slavoniji pokrenula se akcija, da se osnuje novi dnevnik u Osijeku, koji bi se zvao „Hrvatska Obrana“.

Strana štampa o velezidajničkom procesu. „Journal de Geneve“ donosi iz pera Geor-gessa Gaulisa dopis iz Zagreba u br. 20 o. mj. pod nadpisom „Srbski proces u Hrvatskoj“ u kojem riše živim bojama ulogu različitih ličnosti u ovom procesu. U broju 14. o. mj. govori o podupiranju Frankovu Rauchova režima, pa napose iztče sve uloge, koje Frank igra u ovom procesu.

Odgodjeni gradski izbori. Vlada je odgodila naknadne izbore za gradsko zastupstvo u Zagrebu.

Frankov politički moral. „Hrvatsko Pravo“ donosi dugački govor Jozefa Franka, što ga je držao prigodom svog imendana. U govoru napada koaliciju, a hvali Raucha. Interesantan je osim toga pasus, kako Frank opravdava ono što je rekao, da se on zauzimlje kod viade za lične pomoći (odnosno koristi) pojedincima. Frank veli, da je usljed toga veoma porastao broj pristaša njegove stranke, a broj pristaša koalicije da je pao, pa ga zato napadaju. (Naravno svi gladuši, streberi i beznadžajnici hrle k Franku, da im — uz cijenu izjaje proti narodnom odporu — izposlujje materijalnih koristi. I tim se prirastom Jozef Frank ponosi! Pa da nemaju pravo oni, koji su njegovo poznato jaukanie: „Svi proti nama!“ nadopunili ovako: „Svi pošteni proti nama!“

ZA saziv istarskog sabora. List nar. zast. i podpredsjednika carevinskoga vieća dra. Matka Laginje „Omnibus“ u Poli donosi otvoreno pismo dra. Laginje na zemaljskog kapetana dr. pl. Rizzia, u kojem mu na srce stavlja, da bi se sazvali svi zastupnici istarskog zemaljskog sabora u konferenciju, u kojoj bi se razpravljalo i stvorilo zaključke o podrpi, koja bi se imala dati seoskom pučanstvu iz zemaljskih sredstava, da mu se tako ublaži izvanredno velika bieda, u koju je palo.

Suspenzija srbsko-pravoslavnoga katehete. U Gospiću suspendiran je gimnazijski kateheta g. Nikola Majstorović, jer se nije htio pokoravati vladinoj naredbi, da u svom službenom položaju, kao kateheta, na jednom zemaljskom zavodu, ne smije rabiti ćirilicu.

Izseljivanje i doseljivanje. U mjesecu prosincu 1908 izselilo se iz Hrvatske ukupno 506 osoba, od tih 395 Hrvata i to većina u Ameriku (379). Povratilo ih se je 270, od tih 245 Hrvata, iz Amerike 235. Doselilo se u Hrvatske 289 osoba, od tih 185 iz Ugarske, i to 123 Mađžara.

Novi gradjanski doglavnik poglavice za Bosnu i Hercegovinu. U Beču se govori da je Varešanin izrazio želju, da bi mu za civilnog adlata bio dodieljen sadašnji namjesništveni podpredsjednik u Zadru Tončić, mjesto baruna Benka, koji bi imao skoro otići. Benko je i previše izložen za starog vežiima, a Tončić bio „homo novus“ slobodnih ruku pred političkim organizacijama u anektiranim pokrajinama, a k tome uživa veliko povjerenje u dvorskim krugovima.

Iz grada i okolice.

Družbine podružnice u Šibeniku i Dubrovniku. Čitamo u riečkom „Novom listu“ sliedeće: „Nedavno javismo, da je družbina podružnica u Dubrovniku poslala ravnateljstvu u Voloskom 820 K. Sada nam pako javlja družbina podružnica u Šibeniku, da šalje družbi 1295 K 22 fil. i to u ime prihoda sakupljeuog tekom god. 1908. Hrvatsko stvari u Istri koristila bi u velike, da se i ostale podružnice ugledaju u ove doista riedke primjere. Kao svake tako je i ove godine naše ravnateljstvo pozvalo sve naše podružnice, da što prije pošalju svoja izvješća na družbino ravnateljstvo. Na žalost moramo priznati, da imamo još uvijek nekolicu po-

družnica, gdje ne koriste ni molbe, ni pozivi, ni opomene. Ne događaju se to samo u pustim za-bitim selima, već i u mjestima velikim, u kojima je narodna svijest inače živa i budna. Naše ravnateljstvo pozvati će ih ponovno, da se oglaste, a i ovom prilikom postavljamo im na srce, da urede svoje račune s družbom. Primjerom neka im budu naše dvie uzorne podružnice u Šibeniku i Dukrovniku.“ A mi nadodajemo: Šibeniče, nastoj ove godine još bolje poduprijeti družbu, uvjereni, da će rodoljubi šibenski izpuniti svoju dužnost prema Istri.

Za družbu sv. Ćirila i Metoda u Istri primilo je naše uredništvo K 40 od g. A. Ceti-niča iz Blata, i to sakupljenih na večeri medju prijateljima prigodom odlaska na vojku na predlog starješine blatskog Sokola Ćirila Petkovića-Kovača. — Napred za našu Istru!

Za „Ubožki dom“ poslao nam je gosp. Božo Bijelić sa Mostina K 10.— što je on sakupio u njegovoj kući od prijatelja na dan sv. Lovre, a drugi 10 K poslao je u Dubrovnik za srbsku Zoru.

Još jednu dvenu obalu misli graditi pomorska vlada u Šibeniku i to pod obćinskom ribarnicom. Sudimo to otdud, što smo opazili, da su ovih dana tu obavljani neki izvidi sa strane ljudi pomorske vlade. Koliko će ta nova drvena obala moći da doskoči neuređenosti naše obale, lako je pogoditi, kad se zna, da obala šibenska treba obćeniti, radikalni popravak, koji je već i projektiran, i za koji se već 3 godine predraćunavaju obroc, a da se od odnose radje, osobito one nasipa nije učinilo malo, gotovo ništa. Zetludo, krparije ostaju uvijek krparije, a otezanje je uvijek na štetu radnje i gradskih interesa. Obalu valja što pospešnije valjano urediti, kako se to traži u našem današnjem članku o nezgodu „Thetisa“.

Nasukao se jučer kod Krapnja grčki parobrod „Joannis“, krcat sienom za Šibenik. Bez štete doskora se izvukao i doplovio u našu luku, gdje danas izkreava.

„Dalmatov“ dopisnik iz Šibenika kao da se je zavadao sa pamecu. Tako treba suditi, jer da je pri sebi, morao bi biti ili velik nezalica ili velik zlobnik, kad piše stvari, kojima se, od kad je „Kremenjaku“ nemoguće trovati našu javnost, ustupa vrlo rado prostora u stupcima ćangrižljivog „Dalmate“. Tako u zadnjem broju ovoga ima viest, da je obćina odlučila kupiti kuću Zanki na Poljani, da odatle izbacu staru ćitaonicu i „Kolo“, a da namjesti „Sokol“. U stvari je naprotiv, da je obćina šibenska odlučila kupiti rečenu kuću za svoju porabu, za obćinski ured, jer je to iziskivala davna potreba, pošto pomješće, u kojem je danas obćina, da bi ni izdaleka prikladno za ured. Ovu kupovinu morao bi svaki ćestitii gradjanin odobriti, jer se njom dobiva prikladna obćinska kuća, za koju bi se inače moralo puno više potrošiti, kad bi se inače moralo puno više potrošiti, kad bi se morala iz temelja graditi. Predbacivanje o obćinskom dugu od preko milijuna kruna može da bude udgodno samo abnormalmnom mozgu „Dalmatova“ dopisnika, jer takova krupna laž i neumjestna opazka može samo iz takova mozga da izadje. Prvo svega obćina šibenska nema srećom toliko duga, a ono što ga ima, to je baština starii uprava, onih ljudi, kojima baš dopisnik „Dalmate“ služi. Obćina je bila prisiljena da kupi kuću i s razloga, što, ako hoće, da se otvori ove godine srednja škola, mora da pribavi privremena pomješća, inaće škole nema. U takvim prilikama dužnost je obćinske uprave da se promisli na vrieme. To je sve jasno, samo nije ciganima. Nije dakle ni prkos ni osveta po sriedi, već je to ćestan i koristan posao po obćinu. Zanemarenost grada s pogleda morala, higijene, ekonomije, graditeljstva itd. o kojoj hysterićui dopisnik baje, bit će da je njegova specijalna halucinacija, jer govori o tome danas, a ne spominjat se, kakav je Šibenik bio pod upravom njegovih — dopisnikovih — patrona, to je bez sumnje znak teške duševne bolesti.

Dovoz siena. Jučer su prispjeli u našu luku parobrodi „Joannis“ (grćki) i „Intrepido“ (talijanski) krcati sienom iz Ravene. Isto tako jedrenjaće „Fratello“ i „Buona Abbazia“.

Zalostno. Čitamo u riečkom „Novom listu“ liep ćlanak iz Voloskog za družbu sv. Ćirila i Metoda, gdje nalazimo ovu stavku: „U Dalmaciji do natrag malo vremena vladalo je silno oduševljenje za istarsku Družbu; nije bilo svećanosti na kojoj se nije sakupljalo i doprinášalo za škole u Istri. Danas naprotiv to oduševljenje dan na dan iztežava. Častnu iznimku ćine još i danas Šibenik, Vrlika i Zadar, doćim se u Splitu, uza sve nastojanje sa strane uprave ne može ni da dozna, tko je ove godine upravitelj tamošnje podružnice.“

Promien-lo mu kaban. Glavar Kaprija Jakov Radović moli nas, da javimo, da su na

23. o. mj. ovdje u kući Petra Miletića, krćmara promienili kaban t. j. odnieli njegov, a ostavili drugi, koji je sad kod njega, svrhiom, da se doćičnik, kojemu je kaban takodjer promienjen, na nj obrati za izmjenu.

Izvoz drvlija. Iz skladišta Steinbeiss krcāju drvlija parobrodi „Brento“ i „Espero“. Obatalijanska.

Hrvatska tiskara (Dr. Krstelj i dr.)
Vlastnik, izdavatelj i odgovorni urednik Josip Drezga.

Novi Brijaki Salon
Glavna ulica - ШИБЕНЈК - Glavna ulica

Uredjen najmodernije — providen najhigieničnijim, najsvršenijim spravam
Bogat izborom najfinijih parfima i inih kosmetika 12-16

Dobije najudvornije -- Posluga uredna
Ćistoa uzorna
Preporuća se p. u. obćinstvu.

Na prodaju

ćetiri tiska (preše) za pravljenje maslinova ulja; dva velika i dva mala sa svim potrebitim nuzgredicama. — Na zahtjev pristaje se i na prodaju pojedinih komada. Za polanje obavjesti obratiti se našem uredništvu.

Restauracija „Sidru“
prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

Ćast mi je obznaniti cienjeno obćinstvo, da se u mojem lokalu toće izabrana vina, kao: dalmatinsko, istrijsansko, bieloe, desert, refosco i t. d., te dobro poznato pivo Sarajevsko. ---
Kuhinja je domaća prve vrsti, koja je obskrbljena u svako doba toplim i mrljim jelom. ---
Objed 1. reda K 1; 11. reda 72 fil.
Nadžati mi je osobito, da se moja jela priugotavljaju samo sa naravnim masti.
Preporućuje se veleštovanjem

Restauracija „Sidru“
prvog reda
ŠIBENIK, ulica sv. Ivana ŠIBENIK.

ŠIRITE
- „HRVATSKU RIEĆ“!

HRVATSKA VJERESIJSKA BANKA - PODRUŽNICA - ŠIBENIK.

BANKOVNI ODJEL

prima uložke na knjižice u konto korentu u ček prometu; eskomptuje mjenice, financira trgovačke poslove, obavlja inkaso, pohranjuje i upravlja vrijednima. Devize se preuzimaju najkulantnije. Izplate na svim mjestima tu i inozemstva obavljaju se brzo i uz povoljne uvjete.

DIONIČKA GIVNICA K 1,000.000

Pričuvna zaklada K 100.000
Centralna Dubrovnik - - - - -
- - Podružnica u Splitu i Zadru.
Priskrbiljuje zajmove uz amortizaciju kotarima, občinama i javnim korporacijama.

MJENJAČNICA

kupuje i prodaje državne papire, razteretnice, založnice, srečke, valute, kupone. Prodaja srečaka na obročno odplaćivanje. Osiguranje proti gubitku kod zdiebanja. Revizija srečaka i vrijednostih papira besplatno. Unovčenje kupona bez odbitka.

ZALAGAONICA

daje zajmove na ručne zaloge, zlatne i srebrne predmete, drago kamenje i t. d. uz najkulantnije uvjete.

18-52

JADRANSKA BANKA U TRSTU

Bankovne prostorije u ulici Cassa di risparmio, Br. 5.
..... Vlastita zgrada.

Obavlja sve bankovne i mjenične poslove eskomptuje mjenice, daje predjujmove na vrijednostne papire, kao i na robu ležeću u javnim skladištima.

Kupuje i prodaje vrijednostne papire, svake vrsti, devize, inozemni zlatni i srebrni novac, te

banknote i unovčuje kupovne i izdriebane papire uz najpovoljnije uvjete.

Izdeje doznake na sva glavna tržišta monarhije i inozemstva, te otvara vjeresije uz izprave (dokumente) ukrcavanja.

Prima novac na štedioničke knjižice u tekući i giro račun.

Obavlja sve burzovne naloge najbrže i najsvajestnije uz vrlo umjerene uvjete.

Posređuje i konvertira hipoteke kod prvih hipotekarni zavoda uz najniže uvjete. 21-52

Banca Commerciale Triestina

prima:

Uložke u krucam uz uložničke Listove:

sa otkazom od 5 dana uz 2 3/4 %
" " " 15 " " 3 0/4 %
" " " 30 " " 4 1/4 %

Uložke u zlatnim Napoleonia ili u engl. funtim. (šterlinam) uz uložničke Listove:

sa otkazom od 15 dana uz 2 %
" " " 30 " " 2 1/2 %
" " " 3 mjes. " 3 %

NB. Za uložne listove sada u toku, nov kamatnik ulazi u krieptost 15.og Novembra i 10.og Decembra o. g.; izdaje blagajničke doznaičnice na donosioca sa škadencom od 1 mjeseca uz kamatnjak od 1 1/2 %.

Banko-Žiro i Tekući račun. Valuta od dana uložnja, uz kamatnjak koji će se ustanoviti; obavlja inkasso mjestnih računa, mjenica glasećih na Trst, Beč, Budimpeštu, Prag i drugo glavne gradove Monarhije, te plaća domicilie svojih korentista bez ikakvog troška.

Izdale uložne knjižice na štednju uz dobit od 3 1/2 %

Otvara tekuće račune u raznim vrijednotama. Inkass: Obavlja utjerivanje mjenica na sva mjesta inostranstva, odrezaka i izdriebanih vrijednostnih papira uz umjerene uvjete.

Izdale svojim korentistima doznaičnice na Beč, Aussig, Bielitz, Brno, Budimpeštu, Carlsbad, Cervignano, Cormons, Cernovicu, Eger, Rieku, Friedek, Gablonz, Goricu, Graz, Innsbruck, Klagenfurt, Lavov, Linz, Olomuc, Pilsen, Polu, Prag, Prossnitz, Dubrovnik, Solnograd (Salzburg), palit, Peplitz, Troppau, Warnsdorf, Bučko-Novonjesto i druge gradove Monarhije bez ikakvog troška, a na inozemstvo po najboljem dnevnom tečaju.

Izdale Kreditne listove na sva mjesta Monarhije i inozemstva.

Bavi se kupnjom uz tovarne dokumente u Novi Jork, London, Pariz, Hamburg, itd. itd. uz umjereni kamatnjak.

Daje predjujmove na vrijednostne papire, robu, warrants i tovarne dokumente uz uvjete, koje će se ustanoviti.

Daje jamčevinu za carine skladišta Kontirarija (Contirungs-Lager).

Preuzimlje u pohranu i upravljanje:

U sobi sigurnosti, koja pruža najveću garanciju proti kojoj mu drago pogibeblj provale i vatre i kojoj je posvećen osobiti nadzor sa strane bankovnih organa, primaju se u pohranu vrijednostni papiri, zlato, srebro i dragocjenosti, uz povoljne uvjete, te se na zahtjev preuzima i upravljanje istih.

Osiguraje vrijednote proti gubitim zdiebanja
21-52 Banca Commerciale Triestina.

Kotel Dinara Šibenik kod mjestnog kazališta

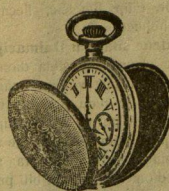
• obskrbljen je izvrsnom kuhinjom •
• udobnim i zdravim sobama i svim •
• ostalim mogućim komforitima. • •
• CIENE VRLO UMJERENE. • • • • •

Preporučuje se Jvanica ud. Podig.

45-52

Hrvati i Hrvatice!

• pomozite Družbu •
Sv. Ćirila i Metoda

Najveći izum.

Samo K 5-10

stoji sada pronadjena „Nikel-Remontoir“ žepna ura sa znakom „Sistem-Koskopf Patent“, koja ide 36 sati sa kazalom za časove. — Na minut dobro iduća. — jamčenje za tri godine. (Jedan elegantni lanac i 5 drugih ukrasnih stvari dobiva kupac sata badava). Jedna fina, vrlo liepo izradjeni srebrna ura sa srebrnim lancem samo K 11-10. U slučaju nezadovoljstva vraća se novac natrag. Naručbe šalju se pouzecem ili novac unapried.

M. J. Holzer's Wwe. Marie Holzer
tvorničko skladište ura, zlata, srebra, kao i glazbene instrumente.
Krakov, St. Getrudgasse 29, Hochpartere.
Bogato ilustrirani cietnici šalju se badava i franko.
Traže se putnici. 13-20

Mnogo novaca

može se pristiđeti, kada se zna pravo i izvorno vrelo robe. Tražite bogato ilustrirani cietnik za žepne, zidne, budilice i ure sa njihalicom, glazbene instrumente kao za sastavne dielove satova i urarske sprave, onda će te se osvjedočiti i čuditi jeftinim cienama. Jedna električno pozlaćena „Anker-Remontoir“ žepna ura, koja ide 36 sati, sistem „Roskopf-Patent“ sa elektro pozlaćenim lancem K 3-90; tri komada K 11; šest komada K 20.

Jgnatz Cipres, Krakov
Florianergasse 49/5. 6-6

CROATIA

OSIGURAVAJUĆA ZADRUGA U ZAGREBU.
UTEMELJENA GODINE 1884.

CENTRALA: Zagreb, Zrinski trg, Berislavićeva ulica br. 2.
PODRUŽNICE I GLAVNA ZASTUPSTVA: Osijek, Sarajevo, Spljet i Trst.

Ova zadruga stoji pod okriljem i nadzorom občine slobodnog i kr. glavnoga grada Zagreba, te prima uz povoljne uvjete sliedeće vrsti osiguranja

I. Na ljudski život:

- a) osiguranja glavica za slučaj doživljaja i smrti;
- b) osiguranje miraza;
- c) osiguranja životnih renta.

2. Osiguranja mirovina, nemoćnina, udovnina i odgojnina sa i bez liečničke pregledbe.

3. Pučka osiguranja na male glavice bez liečničke pregledbe.

II. Protiv štete od požara:

1. Osiguranja zadruga (kuća, gospodarskih zgrada, tvornica).
2. Osiguranja pokretnina (pokućstva, dućanske robe, gospodarskih strojeva, blaga i t. d.).
3. Osiguranja poljskih plodina (žita, siena i t. d.).

III. Osiguranja staklenih ploča protiv razlupanja.

Zadruga imovina u svim odjelima iznosi: K 1,410.816.28
Od toga jamčevne zaklade: K 1,000.000.00
Godišnji prihod premije s pristojbama preko: K 820.000.00
Izplaćene odštete: K 2,619.582.36

Za Dalmaciju pobliže obaviesti daje: Glavno Povjereništvo i Nadzorništvo „Croatia“ u Spljetu. Poslovnica u Spljetu, ulica Do Sud br. 356. - -

PUTNICI PRIMAJU SE UZ POVOLJNE UVJETE. 21-52

Po sebi funkcionirajući namještaji za podizanje vode iz dubokih vrela

gradi: najveća slavenska firma u monarhiji
Antun Kunz
c. k. dvorski dobavljač
Hranice (Morava),
Ojenci badava i franko.

Oglašujte

„Hrvat. Rieči“.

THIERYOV BALSAM

jedini i pravi sa zelenom opaticom kao zaštitnom markom. Djeluje sigurno proti grčevima želuca, nadimanju, kašljivosti, ljutini, nazebi, prsnim bolima, promuklosti, trganju u udima itd. Izvana uporabljen za čišćenje rana i utaženje bolova.

12/2 ili 6/1 ili jedna flaša za obitelj 5 kruna.

Thieryova stolistna mast za rane

Sigurno djelujuće domaće pomoćno sredstvo za čirove, abcese, rane, ozlede, opekline svake vrsti. — 2 doze K 3-60.

Dobiva se kod: ljekarne k angjelu Čuvaru A. THIERYA u Pregradi kod Roica (kiselu vrelo).

Opomena: Svaki koji naručuje i prodaje drugi patvoreni balzam bez moje zaštitne marke — Opaticice — ili surogate izlaže se zapljeni falsifikata i spram §. 23. i 25. kaznenog zakona zatvoru od godine dana ili globe od 4000 kruna.

Zalihu u većini ljekarna. — Prodaja en gross kod drogjiera. U zalihu kod drogjiera ljekarnika NIKOLE RATKOVIĆA i J. BUČANA ljekarnika u SPLITU.

3-13